

Autor: Radim Lhoták

Západní civilizace trpí těžkou chorobou. Původcem jejího onemocnění je liberální pandemie napadající centrální nervový systém většiny lidí a paralyzující jejich schopnost rozumět vlastnímu bytí i sama sobě. Ztráta společenského vědomí a lidské identity představuje nejtěžší symptom nákazy a má za následek, že se většina lidí chová zmateně, podléhá sklíčenosti a tápe v existenciální nejistotě. V lepším případě propadá tělesnosti a utápí se ve fyzických žádostech. Sex, ukájení chťičů všeho druhu, honba za adrenalinovými prožitky, povrchní zábava, útěk od problematizujících myšlenek a popření odpovědnosti za krizové jevy je jediný recept, jak zůstat v pohodě a v dobré míře.

Epidemické šíření liberální nevolnosti a tržních vztahů na východ vyvolává konflikt civilizací, při němž se nekřesťansky sekularizovaný ne-řád a vulgární materialismus západu střetává s radikálním odporem náboženského cítění a fanatickým sebeobětováním muslimského světa. Alespoň tak se celý konflikt jeví z pohledu militantní politiky USA a jejich snaživých nohsledů v tažení proti terorismu. Podobným způsobem bipolárně vyhocený názor ovšem nedává zhlédnout, že na východě existuje ještě jiná síla nabývající právě dnes nového významu, síla, jejíž snaha o geopolitické směřování Evropy může znamenat třetí cestu. Tou silou je Rusko a jeho pravoslavný patriarchát.

Národ bez duše

Je-li vlastním zdrojem lidskosti duše, znamená to, že charakter národa určuje jeho duchovní rozměr, kulturní vyspělost, v níž duchovní hodnoty převažují nad hodnotami materiálními. Západní nadcivilizace svůj duchovní obsah dávno ztratila, otázka zní, zda ho ve své liberálně demokratické formě vůbec někdy měla, zda lze mluvit o nějaké kultuře po té, co se vymanila s lůna katolické církve a sekularizovala do podoby racionálně tržní burzy otrocké existence lidského individua.

Pravoslavná Rus žila ještě po většinu devatenáctého století v podmínkách nevolnictví. Bohatí i střední statkáři společně s tradičními aristokraty vlastnili nejen pozemky a polnosti, ale i rolníky, kteří jejich půdu obdělávali. Míra bohatství nebyla vyjádřena počtem hektarů

vlastněné půdy, nýbrž počtem duší, které tito příslušníci svobodného stavu měli na starosti. Přitom se jednalo o skutečnou starost spojenou s odpovědností i soucitem, tak jako otec přistupuje k členům svojí široké rodiny. Vždy samozřejmě existovali dobří a špatní otcové. Přesto tento patriarchální vztah vytvářel smysluplnou i duchovně podloženou hierarchii ve společnosti a nutno ho považovat za veskrze lidský.

Naopak liberálně tržní systém moderní doby vytrhl poddaného rolníka z rodinné pospolitosti a učinil z něj položku disponibilní zásoby, lidský a nákladný zdroj, materiální jednotku, s níž buržoazní kapitalista nemá žádný lidský vztah ani slitování. Člověk se stal součástí obchodní směny, pro níž jediným kritériem hodnoty je jeho výkon a použitelná síla. Při poklesu těchto hodnot je propuštěn, odložen jako vytěžená surovina bez obchodního užitku.

Rusko není hrozba

Jaké nepochopení čiší z úst těch, kdo považují Rusko za hrozbu svobody! Jediným argumentem je špatná zkušenost, kterou si s sebou neseme z dob totalitního režimu bývalého komunistického mocenského bloku, jehož jsme byli více než aktivní součástí. Přitom pokud někdo pocítil na vlastní kůži nejhorší utrpení vzešlé z komunistické totality, byli to právě Rusové. Jak je možné, že zrůdná tvář komunismu získala živnou půdu právě v Rusku? Odpověď je nečekaná: Ruský národ v době, kdy se formovaly západní liberální ideje svobody, pokroku a demokracie, nebyl na takový posun v myšlení lidí vůbec připraven. Ruská cesta liberalismu má svoji tragickou podobu, a připomíná více zradu na ideálu humánní lidské pospolitosti, než novou hodnotu spravedlivého uspořádání lidských vztahů. Západní liberalismus se v Rusku přetavil na spiknutí nízkých živlů podpořený sklony střední třídy k humanistickému sentimentu, jímž se pravoslavné srdce ruského člověka nechalo omámit. Rusko nemělo v té době žádný revolučně naladěný proletariát, natož pak filosofickou elitu, která by dokázala liberální ideje alespoň srozumitelně artikulovat.

Liberální étos v Rusku byl nesen ústy pomatených studentů, synků zchudlých statkářů a znuděných aristokratů. Ruská revoluce vzešla ze zahálčivosti samolibé holoty, z řevnivě nedůtklivosti slaboduchých rozumářů žijících z milosti jejich patriarchálních chleboďárců. Připomeňme si v této souvislosti literární dílo největšího ruského, ale i světového, spisovatele, který byl přímým svědkem událostí v Rusku v druhé polovině devatenáctého století a podal o něm barvitě svědectví ve svém románu „Běsi“. Jeho jméno je Fjodor Michajlovič Dostojevskij.

Liberální běsi

Těžko najdeme výstižnější vyjádření liberálního kvasu v Rusku, jímž Dostojevskij odhaluje pravé podhoubí, na němž zrály ony pokrokářské myšlenky „*universální všelidské sociální republiky a harmonie*“. Cituji:

„V nejistých dobách otřesů a přechodů se vždy a všude objevují všelijaké elementy. Nemluvím o takzvaných „*pokrokářích*“, kteří spěchávají vždy přede

všemi (to je jejich hlavní starost), i když při tom sledují docela hloupý, přece však více či méně určitý cíl. Ne, mluvím jen o lůze. Tato lůza vstává v každé přechodné době, je v každé společnosti, a nejenže nemá žádný cíl, ale nemá ani stín myšlenky a vyjadřuje jen velmi energicky neklid a netrpělivost. Přitom tato lůza, aniž si to uvědomuje, upadne skoro vždy pod komando oné malé skupiny „pokrokářů“, kteří pracují s určitým cílem, a tato skupinka vede všechen tento plevel, kam je jí libo, netvoří-li ji ovšem svrchovaní idioti, což se ostatně taky stává.“

V dalších úvahách se Dostojevskij zabývá otázkou, jak je možné, že nejsolidnější hlavy tisícileté Rusi se mohly dopustit takového přehlédnutí a dát lůze tak neuvěřitelný prostor k tomu, aby se začala ve svých liberálních proklamacích roztahovat. Cituji:

„A přece nabyli náhle nejnicotnější lidé převahy, začali nahlas kritizovat všechny posvátné věci, kdežto dříve se neopovažovali ani ústa otevřít. Přední pak lidé, kteří až dotud tak šťastně drželi otěže, začali je najednou poslouchat a sami mlčeli, ba mnozí je dokonce svým pochechtáváním zcela hanebně povzbuzovali...statkáři, židáckové s melancholickým, ale nadutým úsměvem, posměváčci, básníci, kteří místo směru a talentu ukazovali namaštěné boty a kazajky bez rukávů, majoři a plukovníci, kteří se smáli nesmyslnosti svého povolání a byli ochotni za rubl ihned složit zbraně a upíchnout se jako úředníci u železnice, generálové, kteří přeběhli k advokacii, pokrokářsky vzdělaní komisionáři, kramáři, nesčetní seminaristé, ženy, reprezentující ženskou otázku – to vše se u nás najednou úplně zmocnilo vlády – a nad kým? Nad klubem, nad ctihodnými hodnostáři, nad generály s dřevěnými nohama, nad naší velmi přísnou a zcela nepřístupnou dámskou společností.“

Nová spravedlnost

Důsledek byl ovšem tragický. Velká říjnová revoluce smetla vše, čím se Rusko dosud vyznačovalo jako „*velká rodina stmelená šířokostí ruského srdce a pravoslavným cítěním*“. Běda, despotie samozvaných spiklenců „*nové sociální spravedlnosti*“ slavila vítězství. Pokud bychom odhlédli od zvěrstev a masakrů, jaké tato liberální ruská cesta přinesla, zní až úsměvně a neuvěřitelně teze jednoho z členů revolučního kroužku, v němž se vláda vůdců liberální lůzy podle svědectví Dostojevského formovala. Cituji:

„...Pan Šigalev je příliš vážně zahloubán do své úlohy a přitom je to člověk až příliš skromný. Jeho knihu znám. Navrhuje jako konečné rozřešení otázky rozdělit lidstvo na dvě nestejně části. Desetina dostane osobní svobodu a neobmezenou moc nad ostatními devíti desetinami. Ty pak musí ztratit svou osobnost, stát se jakýmsi stádem a při neobmezené poslušnosti dosáhnout řadou přerodů prvotní

nevinosti, čehosi jako prvotního ráje, třebaže ostatně budou i pracovat. Opatření navrhovaná autorem k tomu, aby bylo devět desetin lidstva zbaveno vůle a přetvořeno pomocí převýchovy celých generací v stádo, jsou velmi pozoruhodná, jsou založena na faktech z přírody a velmi logická.“

Úsměvné myšlenky samolibých tupců? Ó nikoliv! Sic socialistická revoluce v Rusku po krátkých sedmdesáti letech zkrachovala, náš nový západní liberálně demokratický režim z takových idejí „vzkvétá“, až z toho běhá mráz po zádech. Nejsme právě dnes v naší západní civilizaci na prahu onoho prvotního ráje? Nevyrostla nám dokonalá desetina jediné svobodných oligarchů – vládců, kteří ze zbývajících devíti desetin populace postupně manipulací, politicky korektní převýchovou a despocií zákonů moderních států učinila otrocké stádo bez vůle a osobnosti? Cíle jsou stejné, jen metody a způsoby realizace jsou mnohem a mnohem dokonalejší. Dnes nejde o naivní pokrokářství, nýbrž o slovy „*technologicky vyspělý proces*“ přerodu na otrokářský globální řád budovaný na universálních principech „volného trhu“ a „*individuální svobody*“ člověka.

Malodušné instinkty

Z pohledu dnešního člověka křtěného liberálními hesly rovnoprávnosti a plytké svobody užívat si konzumních vymožeností podle vlastní libosti (nic víc už ale ne!) je možná těžko představitelné, jak se v počátcích pokrokového hnutí chytli liberální myšlenky lidé vrtošiví, potměšilí, zahálčiví, lidé, jimž maloměšťácká zatrpkllost a nedostatek velkodušnosti, právě ruské velkodušnosti, dávala předpoklad ke spikleneckému odporu proti tradiční stavovské hierarchii, v níž nenacházeli cestu na vrchol. Tito studenti a intelektuálové, ateisté, zastánci vulgárního materialismu, neváhali využít těch nejspínavějších prostředků k tomu, aby se pomstili nenáviděné aristokratické elitě, jíž ve své řevnivosti pohrdali pro její povýšenost. Neváhali udávat ani své soudruhy, jimž anarchistický teror a špinavé spiklenecké praktiky začaly být proti srsti a chtěli ze své účasti na společensky rozkladném proudu vystoupit.

Nejlépe to vystihuje Dostojevskij slovy románové postavy stárnoucího, nadutého a cynického spisovatele Karmazinova, ztělesňující tehdejší literární ikonu Ivana Sergejeviče Turgeněva. Cituji: „*Pokud vím a mohu soudit, podstata ruské revoluční myšlenky je v tom, že popírá čest. Pro Rusa je čest jen zbytečným břemenem. Otevřeným „právem na bezectnost“ je možno Rusa nejspíš strhnout.*“ Proti tomu zní jako záchvěv svědomí šírajícího nejskrytější hlubiny nitra výkřik stárnoucího intelektuála Štěpana Trofimoviče Verchovenského, jehož osud a bolestné procitání z naivních ideálů nové společnosti prolíná celým románem – jeho podiv i odpor nad tím, jak mohl někomu takovému, jako je Karmazinov, dávat ve svém naivním zranění hlas. Cituji: „*Budu vypravovat o tom podlém otroku, o tom smrdutém lotrovském lokaji, který první vystoupí s nůžkami v rukou na žebřík a rozřízne božskou tvář velikého ideálu ve jménu rovnosti, závisti a....zažívání.*“

Jinak už mluví syn Štěpana Trofimoviče, zanícený liberál a revoluční vůdce, když svým cynickým šklebem doznává svoje „*Šigalevovské názory*“ o lidově demokratickém uspořádání v novém státě. Cituji:

„Každý člen spolku slídí za druhým a má povinnost udávat. Každý patří všem a všichni každému. Všichni jsou otroky a v otroctví jsou si rovni. V krajních případech možno pracovat i osočením a vraždou, ale hlavní věc je rovnost. Především se sníží úroveň vzdělání, věd a talentů. Vysoká úroveň věd a talentů je přístupna jen vyšším schopnostem, není však třeba vyšších schopností! Schopnější vždy víc rozkládali, než přinášeli užitku – budou vyhnáni nebo popraveni. Ciceronovi se vyřízne jazyk, Koperníkovi se vypíchnou oči, Shakespeara ukamenují...Otroci si musí být rovni: bez despotismu nebylo ještě nikdy ani svobody, ani rovnosti, ale ve stádě musí být rovnost...Není třeba vzdělání, dost vědy! I bez vědy materiál stačí na tisíc let. Ale je třeba organizovat poslušensství. Touha po vzdělání je už touhou aristokratickou. Přejde rodina nebo láska – a už vznikne touha po majetku. Vyleptáme tuhle touhu: pustíme ze řetězu pijáctví, klepařství, udavačství, pustíme ze řetězu neslýchanou zkaženost, udusíme každého génia v kolébce. Uvedeme všechno na jednoho jmenovatele, bude úplná rovnost. „Vyučili jsme se řemeslu a jsme poctiví lidé, nic jiného nepotřebujeme“ – to je nedávná odpověď anglických dělníků. Nezbytné je jen to, co je nezbytné, to je ode dneška heslo zeměkoule.

Svět podle Dostojevského

Při dnešní frazeologii a všem dobře známé vyprázdněnosti politického jazyka plného vyčpělých klišé lze jen těžko docenit hloubku myšlenky podložené duší i cítěním člověka, jeho životním osudem i příběhem, jehož Dostojevskij tak mistrně užívá coby nosného základu veškerého poznání pravé podstaty života, toho života, jemuž vyšší význam zůstává skryt – přec jeho smysl se odhaluje dotykem prozřetelnosti, vlastním přitakáním životu, který nabývá ryze konzervativního modu, etické zkušenosti vzešlé z prožitku krásna, z estetiky lidství podložené symbolem, mystickým pocitem, božským nazřením, nikoliv kalkulem či chladným záměrem rozumu.

Zosobnění sama sebe vložil Dostojevskij do poněkud nezřetelné až stínové postavy Šatova, nevolnického propuštěnce, který se například k otázce ateismu vyjadřuje bez obalu. Cituji:

„Ruský ateismus nepřekročil nikdy hranici slovních hříček...pochází z lokajského způsobu myšlení...Je v tom také nenávisť. Byly by (rozumí se libertariáni) první strašně nešťastní, kdyby se Rus náhle nějak přeměnila, třeba podle jejich, a stala najednou nějakým způsobem zemí nesmírně bohatou a šťastnou. Neměli by pak koho nenávidět, na koho plivat, čemu se posmívat. Je tu jen nekonečná zvířecí nenávisť k Rusku, která se zažrala do organismu...“

Snad právě ona pevná a poněkud přeceněná víra v nekonečnou boží prozřetelnost a hloubku ruského pravoslaví otevřela prostor temným silám, jimiž se Rusko nechalo vmanévrovat do spárů socialistické revoluce. Je ovšem namístě věřit, že okamžik procitnutí ruské duše v

podmínkách světového kapitalismu, s nímž Rusové dosud neměli valnou zkušenost, dá vzniknout nové, výše zmíněné třetí cestě, která už bude prozíravější a dokáže se postavit na odpor liberálně demokratickému marasmu západního světa.

Národní princip

Dopřejme však ještě jednou sluchu Šatovu, onomu dvojníku samotného velkého spisovatele z románu *Běsi*, když vede polemiku s aristokratickým synkem Stavroginem (představujícím ruského revolucionáře Bakunina) o smyslu světového hnutí za lepší a liberálně spravedlivější svět. Cituji:

„ Ateista nemůže být Rusem. Kdo není pravoslavný, nemůže být Rusem. Římský katolicismus není už křesťanstvím. Řím hlásal Krista, který podlehl třetímu pokušení ďáblu. Katolictví, které rozhlásilo po celém světě, že Kristus nemůže na zemi existovat bez pozemského království, právě už tím povolalo Antikrista a tak zničilo veškeren západní svět....Ani jeden národ ještě nezaložil svůj život na principu vědy a rozumu; v dějinách není ani jeden takový případ, leda snad na chvíli, z hlouposti. Rozum a věda hrály v životě národů vždy jen roli druhořadou a služebnou, a tu budou taky hrát až do skonání věků. Národové se formují a pohybují silou jinou, silou vládnoucí a velitelskou, jejíž původ je neznámý a nevysvětlitelný. Tato síla je silou neuhasitelné touhy dorazit do konce a zároveň tento konec popírající. Je to síla nepřetržitého přitakávání životu a popírání smrti. Je to duch života, jak říká Písmo, „řeky vody živé“, jejichž vyschnutím tolik hrozí Apokalypsa. Je to princip estetický, říkají filosofové a identifikují jej s principem mravním. Cílem všeho národního pohybu v každém národě a v každém období jeho existence je jedině hledání Boha, vlastního Boha, právě jen svého, a víra v něho jako v Boha jediného pravého. Bůh je syntetická osobnost celého národa, pojatého od jeho počátku do konce. Ještě nikdy se nestalo, aby všichni nebo mnozí národové měli společného Boha, vždy měl každý Boha zvláštního. Je příznakem rozkladu národů, když začínají mít bohy společné. Čím silnější je národ, tím osobitější je jeho Bůh. Ještě nikdy neexistoval národ bez náboženství, to jest bez pojetí dobra a zla. Každý národ má své vlastní pojetí dobra a zla. Když pojetí zla a dobra začíná být u mnoha národů společné, národové vymírají a začíná se stírat a mizet i sám rozdíl mezi dobrem a zlem. Nikdy nebyl rozum s to definovat zlo a dobro, dokonce ani oddělit zlo od dobra, třeba jen přibližně. Rozum je naopak vždy hanebně a žalostně směšoval, věda pak dávala řešení v podobě ran pěstí. V tom vynikala zvláště polověda, nejstarší bič lidstva, neznámý až do tohoto století, horší než mor, hlad a války. Polověda je despotou, jakého až dosud ještě nikdy nebylo. Despotou, který má své kněze i otroky, despotou, před nímž se vše sklonilo s pověřivostí a láskou dosud netušenou, před nímž se chvěje i sama věda a hanebně nad tím přimhuřuje oči. Národ – to je tělo Boha. Bohem zvítězí a vyžene ze světa všechny ostatní bohy. Tak věřili všichni od počátku věků, aspoň všichni velcí národové, všichni aspoň poněkud významní, všichni, kteří stáli v čele lidstva. Faktům nelze odporovat. Židé žili jen kvůli tomu, aby se dočkali pravého Boha a

zanechali pravého Boha světa. Řekové zbožštili přírodu a odkázali světu svoje náboženství, to jest filosofii a umění. Řím zbožštil národ ve státě a zanechal národům stát. Dnes jediný národ je „bohonosný“ – a to je národ ruský. Věřím v Rus, věřím v její pravoslaví...”

Katolicismus a pravoslaví

Nevím, jak zřetelně z uvedeného citátu vyplývá úloha katolické církve při přeměně tradiční křesťanské Evropy v liberální společenství moderních států. Snad je dost rozumět tomu, nakolik výraz „světské království“ vyjadřuje dvojkolejnost katolicismu v jeho snaze o nadvládu nad světem. Spojení katolické církve s mocí světskou, idea dvou pilířů Evropy vyjadřující vládu víry a meče, odklon od jediné spásné role božího království k nastolení nového společenského řádu na zemi, ruku v ruce se silnou třídou vyvolených vládců, nuže tento autoritativní, utrhačný a ryze světský rys katolicismu přivedl křesťanskou Evropu k totalitním režimům mnohem dokonalejším, mnohem životaschopnějším, než byl despotismus ruské revoluce. Jeho vrcholem je současná plutokracie celého euroatlantického společenství. A není nic na tom, že katolická církev během sekularizace a rozmachu trhové dekadence ve svém vlastním prostoru již duchovní království ztratila. Zuby nehty se drží alespoň triviálních dogmat „bratrství v Kristu“ a především svojí těžce hájené světské zahrádce, která jí byla vymezena jako existenční příděl v rámci parcelace hmotného bohatství z titulu zákonných opatření moderního státu a jeho přerozdělování potřebným. Její neschopnost účinně promluvit do globálního nihilismu a sjednat nápravu upadající morálky i kultury je očividná.

Pravoslavný patriarchát se naopak od světských věcí distancoval tak, jak to odpovídá původním ideálům křesťanství, a tím nebyl dost silný, aby dokázal čelit nelidskému materialismu přicházejícímu ze západu. Pravoslavná církev se nespojila s ruskou aristokracií na podporu nové buržoazie, nepřizpůsobila se jako slizký a zchytralý had liberálnímu proudu v myšlení lidí, aby dala vzniknout kapitalismu a parlamentní demokracii. Trvala na svém pohrdání světskými statky a tím umožnila, že ruská aristokracie ve svém boji proti lůze trestuhodně selhala. Jen tak mohl vzniknout leninský Svaz sovětských socialistických republik a následná etapa komunistického běsu, jímž právě Rusko nejvíce utrpělo.

Naděje ruského národa

Jestliže Dostojevskij mluví o ruském národu jako „bohonosném“, má mimo jiné na mysli posílení jeho sebevědomí, jeho duchovní tradici, která chátrá přílišnou pokorou a skromností ruského lidu. Ten nikdy naproti západním mocnostem neměl snahu po světovládě, nikdy netoužil poroučet druhým národům, pokud oni sami nehledali pod jeho křídly ochranu. Ruská povaha je prostá povýšenosti a nadřazenosti, a nedávný socialistický výstřelek s tím nemá nic společného. V tom se ruský démos jeví slabý až nicotný, ve své zádumčivé a melancholické přecitlivělosti, s níž „svatá Rus ze všeho nejméně je schopna něčemu čelit“. Přitom těžko hledat na mapě světa jiný národ, jehož bohatství země, kultury i historie by mu dávalo tolik důvodů činit si nárok na světové prvenství. Jak zlovolné, nechápavé a proradné jsou všechny apely, které míří varovným prstem na Ruskou hrozbu válečné expanze a

vyvolávají rusofobní nálady. Jediná opravdu vážná hrozba doutná za vlnami Atlantiku, čpí z amerického opojení silou a neuměřené industrie, z amerického nedostatku národní identity, s níž hlásá globální světový řád pod taktovkou oligarchů a dravčí mentality. Pokud Amerika něco opravdu postrádá, tak je to její vlastní kultura, její těžce nabyté a staletími hájené hodnoty, a strach ze ztráty národní svébytnosti, kterou vlastně vůbec nikdy neměla.

Pokud existuje nějaká reálná naděje na uzdravení naší nemocné civilizace, hledejme ji na druhé straně, na východě, v třetí cestě, která se nám může otevřít ve slovanském náručí pravoslavné víry a tradičního patriarchátu, v dosud vstřícné, velkodušné a neumírající svaté Rusi. Snad nepodlehne, tak jako jiné národy Evropy (náš český nevyjímaje), ničujícímu tlaku liberálně demokratického šílenství, jeho materiální zbytnělosti a rozežranosti, jeho nelidské ignoranci ke všemu, čím se lidský život zušlechťuje a sílí i pro doby nedostatku. Snad bude žít i dál pod symboly porozumění a významu rodinné pospolitosti, s mužným nadhledem i citem pravých otců národa, a to i přes hloupé a běsnící intriky, jimiž se jí západ snaží obklíčit pohrdáním, nenávistí a sevřít raketovým štítem. Snad se proti nám nebude nucena zatvrdit, jak bychom si podle naší slepé zaujatosti zasloužili. Leč pokud tak přesto udělá, nebude to z nadutosti, nebude to navždy, její srdce je na to příliš široké.

Závěrečné prohlášení autora: Přísahám na svůj život i čest, že jsem nikdy nebyl pod vlivem aktivit ruských rozvědek, nikdy jsem se neseťkal s žádným ruským agentem, ani jsem nikdy žádného na vlastní oči neviděl, natož abych s ním promluvil.